

**გერგეტელ საყდრიშვილთა დაკარგულად მიჩნეული სასისხლო სიგელი გაცემული
ბაგრატ მეფის მიერ**

1. გერგეტის საყდრიშვილების სასისხლო სიგელი სამეცნიერო საზოგადოებისთვის პირველად ცნობილი გახდა 1924 წელს სარგის კაკაბაძის პუბლიკაციით „სასისხლო სიგელების შესახებ“, რომელშიც პირველად გამოქვეყნდა გიორგი ბოჭორიძის მიერ მთაში ნანახი ხელნაწერიდან გადმოწერილი სიგელის ტექსტი. ტექსტის მიხედვით სიგელი გაცემულია მეფე ბაგრატის მიერ გერგეტელი საყდრიშვილებისადმი, რომელთაც დაკისრებული ჰქონიათ სამების საყდრის სამსახური. სარგის კაკაბაძის ცნობით სიგელი საყურადღებოა „სისხლის ერთი სამად გადიდების მოხსენებით“. გიორგი ბოჭორიძის მიერ გადმოღებული ცალკეული სიტყვების პალეოგრაფიული ნიმუშების მიხედვით სარგის კაკაბაძემ სიგელის სავარაუდო თარიღად XV ს. II ნახევარი-XVI ს. I ნახევარი მიიჩნია. სიგელი ბაგრატ გიორგის ძეს (ბაგრატ VI) მიაკუთვნა და 1466-1478 წლებით დაათარიდა. ეს თარიღია გაზიარებული პირთა ანოტირებულ ლექსიკონში.

მოგვიანებით, 1934 წელს, იგივე ტექსტი უმნიშვნელო სხვაობით, სიგელის მოკლე აღწერილობასთან ერთად გამოაქვეყნა სერგი მაკალათიამ. მისივე ცნობით, ერთატზე ნაწერი, დაზიანებული და ბოლონაკლული ხელნაწერი სიგელი ინახებოდა თბილისში მ. სუჯაშვილის ოჯახში, წინათ კი - გერგეტის სამების დეკანოზებს ჰქონიათ მიზარებული. მაკალათიამ საბუთის გამცემად მეფე ბაგრატ V (1360-1393 წწ.) მიიჩნია და სიგელი XIV საუკუნით დაათარიდა. კრისტინე შარაშიძე გერგეტის სულთა მატთანეში („მატიანე მოსაქსენებელი სულთაჲ“) ჩართული საბუთების განხილვისას, მაკალათიაზე დაყრდნობით გერგეტის საყდრიშვილებისადმი გაცემულ სასისხლო სიგელსაც ეხება და მაკალათიას დათარიღებას იზიარებს.

ამ დრომდე გერგეტის საყდრიშვილების სასისხლო სიგელის დედანი დაკარგულად ითვლებოდა.

2. „სტეფანწმინდის ისტორიული მუზეუმის გამოფენის კონცეფციის, ექსპოზიციის დიზაინისა და მართვის გეგმის შემუშავება“ - პროექტის ფარგლებში ჩატარებულმა სამუშაოებმა საინტერესო სურათი გამოავლინა. კერძოდ, მუზეუმის ხელნაწერთა ფონდში

დაცულ ისტორიულ დოკუმენტებს შორის, რაც მოიცავს XIV, XVIII, XIX სს. განჩინებებს, წყალობის სიგელებს, ბრძანებებს, საყოფაცხოვრებო ურთიერთობების ამსახველ დოკუმენტებს და სხვა, ყურადღება მიიქცია ეტრატზე შესრულებულმა საბუთმა (საინვენტარო ნომერი #1038). მუზეუმში არსებული მონაცემების მიხედვით ხელნაწერი (საქმე #333. #1/69–35) XIV საუკუნით თარიღდება და არის - “ზბოს ტყავზე დაწერილი სიგელი, ბომბული მეფე ბაგრატ მეხუთესაგან (XIVს.) ს. გერგეტლებისადმი“. საბუთი ბოლონაკლული და დაზიანებულია; ზომა: 310(285)x165 მმ; შეინიშნება როგორც ზედაპირული, ასევე სტრუქტურული დაზიანება. ტექსტი ნაწერია მხედრულით, შავი მელნით, განკვეთილობის ნიშანი: ორწერტილი ყოველი სიტყვის შემდეგ. ყურადღება მიიქცია იმ გარემოებამ, რომ ა) სიგელის გამცემია ბაგრატ მეფე; ბ) გაცემულია გერგეტის საყდრიშვილების სახელზე; გ) სისხლის ფასი განსაზღვრულია სამ სისხლად.

3. სტეფანწმინდაში დაცული #1038 სიგელისა და 1924, 1934 წლებში გამოქვეყნებული ტექსტების შედარებამ ცხადყო მათი იდენტურობა, რაც მყარ საფუძველს გვაძლევს ვიფიქროთ, რომ სტეფანწმინდის ისტორიულ მუზეუმში დაცული ეტრატზე შესრულებული სიგელი (#1038), სარგის კაკაბაძის (1924 წ.) და სერგი მაკალათიას (1934 წ.) მიერ გამოქვეყნებული ტექსტების დედანია და წარმოადგენს ბაგრატ მეფის მიერ გერგეტის საყდრიშვილებისადმი გაცემულ სასისხლო სიგელს.

4. საარქივო მასალის მიხედვით: ა) სიგელი 1935 წლიდან სტეფანწმინდის მუზეუმშია გადატანილი (იმჟამინდელი ალ. ყაზბეგის სახელობის მხარეთმცოდნეობის მუზეუმი); ბ) სიგელი, სავარაუდოდ, პირველად გამოიფინა ახლადგასხსნილი მუზეუმისთვის მოწყობილ გამოფენაზე, ხოლო შემდეგ 2009-2015 წწ. სტეფანწმინდის მუზეუმის მუდმივმოქმედ ექსპოზიციაზე იყო წარმოდგენილი.

Darejan Gogashvili

The missing wergild charter given by King Bagrat to Sakdrishvilis of Gergeti

1. The wergild charter given to Sakdrishvilis of Gergeti became known to the scientists for the first time in 1924 through publication of Sargis Kakabadze - “Concerning the wergild charter”, where the text of the wergild copied from the original found in the mountains by Giorgi Bochoridze was published. According to the text, the document was given out by King Bagrat, who assigns the Gergetians to the service of the Gergeti Trinity Church. According Kakabadze, the document is

noteworthy "for the mention of the increase of one blood into three". Based on the paleographic samples of individual words copied by Bochoridze, S. Kakabadze estimated the date of the document by 2nd half of the 15th – 1st half of the 16th; accordingly, he attributed the document to Bagrat VI and dated it 1466-1478. This date is shared in the Annotated Dictionary of Persons.

Later, in 1934 the same text with minor variations, accompanied by a brief description of the document, was published by Sergi Makalathia. According to his own information the damaged original document was written on parchment and kept in Tbilisi in the M. Sujashvili's family. Makalathia considered King Bagrat V (1360-1393) to be the issuer of the document and ascribed it to the 14th century. Kr. Sharashidze discussing the documents included in Garget's soul record, she also refers to the wergild charter based on Sakdrishvilis of Gergeti and shares the dating of Makalathia.

Nowadays the original document of the wergild charter given to Sakdrishvilis of Gergeti is considered lost.

2. The works carried out in the frame of the project "Preparation of Stepantsminda Museum Exposition Concept, Interior Design and Management Plan" - revealed an interesting picture. In particular, amongst the Georgian historical documents preserved at the Historical Museum of Stepantsminda dating back to the 14th, 18th, 19th centuries, consisting of the king's orders, documents concerning economic relations, donations, complaints, requests, private letters, resolutions, etc., preserved was a document executed on parchment (inventory number #1038), that attracted special attention. According to the data available in the museum, the manuscript (file #333. #1/69-35) is written on calfskin, dates to the 14th century and represents – "Deed given by King Bagrat V to the Gergetians". The document is incomplete and damaged, size: 310 (285) x 165 mm; there are several kinds of surface and structural damages; the text is written by black ink, in Mkhheruli script, division marks - two points between every word. Attention was drawn to the fact that the document was given to the Sakdrishvilis of Gergeti by King Bargat and the value of blood was defined as three bloods.

3. Comparative analysis of text of the document #1038 along with the texts published in 1924, 1934 revealed their identity giving us a reason to believe that a) the document (#1038) stored at the Stepantsminda Historical Museum is the original document of the texts that was published in 1924, 1934; b) #1038 represents weregild charter given to the Sakdrishvilis of Gergeti by king Bagrat.

4. According to archival material: a) the weregild charter has been kept at the Stepantsminda Museum since 1935; b) most likely It was exhibited for the first time at the exhibition organized for the newly opened museum, and then in 2009-2015 - on the permanent exhibition of Stefantsminda Museum.